

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 listopada 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Katarzyna Jakubowska - Pogorzelska

Protokolant: Agnieszka Bil

po rozpoznaniu w dniu 17 listopada 2021 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. M. i A. K.

przeciwko (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 31 października 2019 r., sygn. akt I C 815/17

I. zmienia zaskarżony wyrok:

- częściowo w punkcie pierwszym litera a w ten sposób, że oddala powództwo M. M. o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty 10 360,96 zł (dziesięć tysięcy trzysta sześćdziesiąt złotych i dziewięćdziesiąt sześć groszy) od dnia 30 września 2017r. do dnia zapłaty,

- częściowo w punkcie pierwszym litera b w ten sposób, że oddala powództwo A. K. o zasądzenie odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty 10 360,96 zł (dziesięć tysięcy trzysta sześćdziesiąt złotych i dziewięćdziesiąt sześć groszy) od dnia 30 września 2017r. do dnia zapłaty,

- częściowo w punkcie pierwszym i drugim w ten sposób, że ustala, iż umowa kredytu nr (...) z dnia 22 września 2006r. w W. zawarta pomiędzy M. M. i A. K.

a (...) spółką akcyjną z siedzibą w W. jest nieważna oraz zasądza od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz M. M. i A. K. dalsze kwoty po 185 387,89 (sto osiemdziesiąt pięć tysięcy trzysta osiemdziesiąt siedem złotych osiemdziesiąt dziewięć groszy), przy czym zapłata przez pozwanego na rzecz powodów kwot po 195 748,85 zł (sto dziewięćdziesiąt pięć tysięcy siedemset czterdzieści osiem złotych i osiemdziesiąt pięć groszy) nastąpi za jednoczesnym zaoferowaniem pozwanemu przez powodów kwot po 277 500 zł (dwieście siedemdziesiąt siedem tysięcy pięćset złotych),

- w punkcie trzecim w ten sposób, że kosztami procesu w całości obciąża (...) spółkę akcyjną z siedzibą w W., pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu w Sądzie Okręgowym w Warszawie;

II. oddala w pozostałej części apelację powodów oraz apelację pozwanego;

III. zasądza od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz M. M. i A. K. kwoty po 4 550 zł (cztery tysiące pięćset pięćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Katarzyna Jakubowska - Pogorzelska

Sygn. akt I ACa 6/20

UZASADNIENIE

M. M. i A. K. po ostatecznym sprecyzowaniu powództwa skierowanego przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W. wniosli o:

1) ustalenie, że umowa kredytowa nr (...) z dnia 22 września 2006 roku, zawarta przez powodów z pozwanym, jest nieważna,

2) zasądzenie na ich rzecz solidarnie od pozwanego kwoty 391 497,73 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwot zapłaconych rat (od każdej z rat od 1 dnia miesiąca następującego bezpośrednio po miesiącu, w którym dana rata została zapłacona do dnia zapłaty).

W razie nieuwzględnienia powyższych roszczeń powodowie wniosli o:

1) ustalenie, że umowa kredytowa nr (...) z dnia 22 września 2006 roku, zawarta przez powodów z pozwanym, jest umową o kredyt udzielony w walucie polskiej (PLN) z oprocentowaniem skalkulowanym na poziomie kredytu złotowego – wobec abuzywności § 10 ust. 3 umowy kredytu,

2) zasądzenie na ich rzecz solidarnie od pozwanego kwoty 248 223,98 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwot nadpłat rat (od każdej nadpłaty w danym miesiącu od 1 dnia miesiąca następującego bezpośrednio po miesiącu, w którym dana nadpłata została zapłacona) do dnia zapłaty.

W razie uznania przez Sąd, że abuzywne są postanowienia umowy z § 7 ust. 1 i § 11 ust. 4, powodowie wniosli o zasądzenie na ich rzecz solidarnie od pozwanego:

1) kwoty 21 700,81 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 listopada 2008 roku do dnia zapłaty

2) kwoty 135 822,81 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwot nadpłat rat (od każdej nadpłaty w danym miesiącu od 1 dnia miesiąca następującego bezpośrednio po miesiącu, w którym dana nadpłata została zapłacona) do dnia zapłaty.

W razie uznania przez Sąd, że abuzywne jest postanowienie umowne z § 3 ust. 3, powodowie wniosli o zasądzenie na ich rzecz solidarnie od pozwanego kwoty 13 095,12 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 listopada 2012 roku do dnia zapłaty.

W przypadku uznania umowy kredytowej nr (...) z dnia 22 września 2006 roku za kredyt walutowy powodowie wniosli o zasądzenie na ich rzecz od pozwanego kwoty 226 817,61 CHF z ustawowymi odsetkami:

1) od kwoty 36 781,24 CHF od dnia 3 października 2006 roku do dnia zapłaty,

2) od kwoty 190 036,37 CHF od dnia 3 października 2006 roku do dnia zapłaty.

Ponadto powodowie wniosli o zasądzenie na ich rzecz od pozwanego solidarnie zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany (...) S.A. domagał się oddalenia powództwa w całości raz zasądzenia od powodów na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 31 października 2019 r. Sąd Okręgowy w Warszawie, uwzględniając powództwo w części, zasądził od (...) S.A. w W. na rzecz M. M. kwotę 10 360,96 zł, natomiast na rzecz A. K. kwotę 10 360,95 zł wraz z odsetkami od za opóźnienie od dnia 30 września 2017 r. do dnia zapłaty oraz zasądził od powodów na rzecz pozwanego kwoty po 2708,50 zł tytułem zwrotu kosztów procesu i nie obciążył powodów kosztami procesu w pozostałym zakresie.

Sąd ustalił, że w dniu 8 sierpnia 2006 roku M. M. i A. K. złożyli do (...) Banku S.A. (obecna nazwa (...) S.A.) wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego (...) w wysokości 566 500 zł, w walucie CHF, z przeznaczeniem na zakup lokalu mieszkalnego z rynku wtórnego i refinansowanie poniesionych nakładów związanych z zakupem lokalu.

Pośrednik kredytowy zapoznał M. M. i A. K. z warunkami udzielania kredytów złotówkowych i kredytów złotówkowych waloryzowanych walutą obcą, a także poinformował o ryzyku związanym z kredytem waloryzowanym walutą obcą, w szczególności o ewentualnych skutkach zmiany kursu waluty w postaci wzrostu comiesięcznej raty i całego zadłużenia. Przedstawił kredytobiorcom w pierwszej kolejności ofertę kredytu hipotecznego w polskim złotym.

W dniu 22 września 2006 roku M. M. i A. K. zawarli z (...) S.A. w W. umowę nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF.

Na mocy ww. umowy bank udzielił M. M. i A. K. kredytu na zakup na rynku wtórnym prawa odrębnej własności lokalu mieszkalnego nr (...) w budynku położonym w W. przy ulicy (...) wraz z garażem nr (...) (kwota 465 000 zł), refinansowanie nakładów poniesionych na ten cel (kwota 50 000 zł) oraz opłaty związane z uruchomieniem kredytu (kwota 40 000 zł), w kwocie 555 000 zł, waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego (§ 1 ust. 1, 2, 3 umowy). Kredyt ma zostać spłacony w ciągu 360 miesięcy, tj. do 1 września 2036 roku (§ 1 ust. 4 umowy) w równych ratach kapitałowo-odsetkowych (§ 1 ust. 5 umowy).

Kwota udzielonego kredytu (555 000 zł) została określona informacyjnie w CHF na podstawie kursu kupna CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia 1 września 2006 roku na kwotę 225 234,36 CHF (§ 1 ust. 3A).

Kredyt oprocentowano według zmiennej stopy procentowej, która w dniu zawarcia umowy wynosiła 2,35% w stosunku rocznym. Dopuszczono możliwość zmiany wysokości oprocentowania w przypadku zmiany stopy referencyjnej określonej dla franka szwajcarskiego oraz zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w Szwajcarii (§ 1 ust. 8, § 10 ust. 1 i 2). Ustalono, że o każdej zmianie oprocentowania bank zawiadamia kredytobiorców na piśmie. Informacja na temat obowiązującego oprocentowania kredytu podawana będzie również do wiadomości w placówkach i na stronach internetowych banku. Informację o wysokości rat kapitałowo-odsetkowych można uzyskać za pośrednictwem telefonu i internetu. Bank sporządzi i wyśle harmonogram spłat określający nową wysokość rat spłaty kredytu (§ 10 ust. 3). Oprocentowanie w dniu wypłaty kredytu w stosunku rocznym wynosiło 3,35%. Najwyższe było w okresie od 2 lutego 2007 roku do 1 kwietnia 2007 roku i wynosiło 3,95%.

M. M. i A. K. zobowiązali się do spłaty kapitału wraz z odsetkami miesięcznie w równych ratach kapitałowo-odsetkowych, w terminach i kwotach określonych w harmonogramie spłat sporządzonym w CHF (§ 1 ust. 5, § 11 ust. 1 umowy).

W umowie uzgodniono, że spłata kredytu nastąpi na podstawie nieodwołalnego, przez czas trwania umowy, zlecenia dokonywania przelewu z określonego rachunku bankowego (§ 6 ust. 1 umowy).

W § 11 ust. 4 umowy postanowiono, że raty kapitałowo-odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) Banku S.A. obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50.

M. M. i A. K. oświadczyli, że zostali dokładnie zapoznani z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptowali. Oświadczyli, że są świadomi, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu (§ 30 ust. 1 umowy).

M. M. i A. K. oświadczyli, że zostali dokładnie zapoznani z kryteriami zmiany stóp procentowych kredytów obowiązujących w (...) oraz zasadami modyfikacji oprocentowania kredytu i w pełni je akceptowali (§ 30 ust. 2 umowy).

W umowie kredytu strony postanowiły o ubezpieczeniu niskiego wkładu w (...) S.A. (§ 3 ust. 3 umowy).

Kredyt został M. M. i A. K. wypłacony w całości dnia 2 października 2006 roku. Kwota udzielonego kredytu (555 000 zł) została zwaloryzowana kursem kupna CHF według tabeli kursowej (...) Banku S.A. z dnia i godziny uruchomienia kredytu (§ 7 ust. 1 umowy).

(...) ustala tabele kursowe dla kredytów waloryzowanych walutą obcą każdego przed otwarciem oddziałów banku na podstawie średnich notowań z rynku międzybankowego prezentowanych w serwisach internetowych (...) i (...) oraz dodaniu do średnich kursów połowy ustalonego przez zarząd banku spreadu walutowego (kurs sprzedaży) lub odjęciu od średnich kursów połowy ustalonego przez zarząd banku spreadu walutowego (kurs kupna).

Dokonując transakcji walutowych z klientami, w tym związanymi z uruchomieniem i spłatą kredytu waloryzowanego walutą obcą, bank dokonuje na rynku międzybankowym przeciwstawnych transakcji, odpowiednio sprzedaży lub kupna waluty.

Z dniem 1 lipca 2009 roku zmianie uległy postanowienia regulaminu udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych w ramach (...), stanowiącego integralną część umowy kredytu. Zmiany polegały m.in. na wprowadzeniu do ww. regulaminu w rozdziale I definicji spreadu walutowego i tabeli kursowej oraz zasad i przesłanek wyznaczania kursów walutowych i spreadu, ujętych w tabelach kursowych banku.

Z dniem 1 lipca 2009 roku bank umożliwił kredytobiorcom spłatę kredytu w walucie waloryzacji poprzez zawarcie aneksu, wprowadzając stosownie postanowienia do § 24 Regulaminu.

M. M. i A. K. spłacają raty kapitałowo-odsetkowe w złotych polskich. Od 2 października 2006 roku do 31 października 2012 roku M. M. i A. K. zapłacili 13 095,12 zł tytułem składki na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego.

Do dnia 2 maja 2017 roku różnica pomiędzy kwotą zapłaconą przez M. M. i A. K. na rzecz (...) S.A. z tytułu umowy kredytu, a kwotą rat wyrażonych w CHF przy założeniu, że spłacane są w PLN po kursie średnim z tabeli NBP z dnia spłat rat a wypłacona kwota kredytu (555 000 zł) została w dniu wypłaty (2 października 2006 r.) przeliczona na CHF według kursu średniego z tabeli NBP z tego dnia (tj. według kursu 2,4469) wynosi 20 721,91 zł.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach, zeznań świadka M. D.. Uwzględnił zeznania powoda w zakresie, w jakim znajdują potwierdzenie w dokumentach zebranych w aktach sprawy. Nie dał im wiary w zakresie, w jakim zaprzeczali, ażeby bank nie przedstawił im ryzyka związanego z wahaniami kursu CHF i oprocentowania, bowiem z dokumentów wynikają fakty przeciwne, a skoro zeznania powodów zostały złożone po upływie blisko 12 lat od złożenia wniosku kredytowego i zawarcia umowy, to wysoce prawdopodobne jest, że doszło do zatarcia się lub osłabienia pamięci powodów o faktach mających miejsce w tamtym czasie.

Wysokość świadczenia nienależnego uiszczonego przez powodów Sąd ustalił na podstawie opinii biegłego sądowego z zakresu analiz ekonomicznych, bankowości i finansów Z. W..

Pominał materiał w postaci: kopia opinii w sprawie o sygn. akt I C 3744/15; „Tabeli kursowej (...) – metodyka oraz analiza porównawcza” autorstwa A. R. w zakresie szerszym, niż opis metodologii sporządzania przez bank własnej tabeli kursowej; (...); „Informacja w zakresie skutków projektu ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i umów pożyczki. Wpływ na instytucje kredytowe” Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego ; „Ocena wpływu na sytuację sektora bankowego i polskiej gospodarki propozycji przewalutowania kredytów mieszkaniowych udzielonych w CHF na PLN według kursu z dnia udzielenia kredytu” Urzędu Komisji Nadzoru

Finansowego; „Etyka, sprawiedliwość i racjonalność w dorobku nauki o finansach w latach 1918-2018” Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie; „Misselling, czyli sprzedaż niepotrzebnych instrumentów finansowych i jej skutki. Stan Prawny w Polsce i Wielkiej Brytanii” autorstwa J. C.; „Fakty na temat kredytów frankowych” (...) Banków (...); „Ekspertyza dotycząca zasadności postępowania (...) Banku w zakresie wykonywania umów kredytu hipotecznego tak zwanego starego portfela w latach 2004-2012” autorstwa J. J. w zakresie szerszym, niż opis metodologii sporządzania przez bank własnej tabeli kursowej; „Czynniki kształtujące cenę pieniądza na rynku bankowym w Polsce – analiza i projekcja” Instytutu badań nad gospodarką rynkową; „Zagadnienia dopuszczalności stosowania oraz abuzywności bankowych klauzul o zmiennym oprocentowaniu” autorstwa P. G.; „Prawna i ekonomiczna analiza klauzuli ubezpieczenia niskiego wkładu własnego w umowach o kredyt hipoteczny Centrum Studiów (...); „Stanowisko Prezesa UOKiK dotyczące klauzul waloryzacyjnych zamieszczanych w umowach bankowych”; wydruki wyroków sądów powszechnych wraz z uzasadnieniami .

Analizując stan faktyczny sprawy, Sąd Okręgowy zważył, że powództwo zasługiwało na częściowe uwzględnienie.

Nie podzielił stanowiska powodów, że zawarta przez strony umowa kredytu jest niezgodna z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. prawo bankowe. Wyjaśnił, że umowa ta określa kwotę udzielonego kredytu (555 000 zł), cel kredytu (finansowanie zakupu prawa odrębnej własności lokalu mieszkalnego, refinansowanie poniesionych nakładów oraz finansowanie opłat okołokredytowych), sposób wypłaty i spłaty kredytu, wysokość oprocentowania, itd.

Mając na uwadze treść art. 353¹ k.c., uznał, że poddanie wynikających z umowy kredytu świadczeń w PLN waloryzacji wartością CHF nie jest sprzeczne z przepisami regulującymi typ umowy kredytu. Po pierwsze w dacie zawarcia umowy kredytu stanowiącej przedmiot niniejszej sprawy obowiązywał art. 358¹ § 2 k.c., zgodnie z którym strony mogły zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. Chodzi tu o miernik inny niż pieniądź, w którym zobowiązanie zostało wyrażone. Miernikiem tym może być także inna waluta (M. Gutowski (red.), Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1-44911. Warszawa, 2016). Po drugie, brak jest przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które wyłączałyby zastosowanie waloryzacji w przypadku umów kredytu. Po trzecie, poddanie waloryzacji świadczeń stron umowy kredytu nie jest sprzeczne z funkcją tego typu umowy, którą sprowadza się do odpłatnego (odsetki) sfinansowania przez bank określonego celu, który chce osiągnąć kredytobiorca.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że umowa nie jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Powodowie zdecydowali się na kredyt indeksowany oferowany przez pozwanego jako najkorzystniejszy w danej chwili produkt pod względem wysokości raty i oprocentowania. Bank zapewnił powodom możliwość zapoznania się z warunkami kredytu oraz ryzykiem z nim związanym, i to ostatecznie od M. M. i A. K. zależało zawarcie umowy kredytowej tego rodzaju. Powodowie oświadczyli, że są świadomi ryzyka kursowego, mogącego wyrazić się we wzroście rat i całego zadłużenia. Powodowie nie wykazali, iżby ich decyzja była efektem nielojalnego postępowania banku, a w szczególności, iżby przedstawiciel banku celowo skłonił powodów do zaciągnięcia kredytu tego rodzaju przewidując nieuchronną i znaczną aprecjację CHF.

Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw, by uznać przedmiotową umowę za zawartą w celu obejścia ustawy, skoro umowa ta była dopuszczalną w granicach swobody umów modyfikacją ustawowego typu umowy kredytu.

Z tych względów nie uwzględnił żądania powodów o zapłatę kwoty 391 497,73 zł.

Nie uwzględnił również ich żądania o zapłatę kwoty 248 223,98 zł, zgłoszonego jako żądanie ewentualne. Jak wyjaśnił, w dacie zawarcia umowy dopuszczalne było poddanie świadczeń pieniężnych stron wyrażonych w PLN waloryzacji wartością CHF, wobec czego stanowisko powodów, że przedmiotowa umowa kredytowa jest umową o kredyt złotówkowy, nie poddany waloryzacji, oprocentowany wg stawki stanowiącej sumę marży banku i stawki LIBOR 3M dla CHF było bezpodstawne. Gdy chodzi o aspekt ekonomiczny, wskazał, że zarówno z treści umowy, jak i z pozostałych dokumentów złożonych do akt sprawy wynika, że waloryzacja świadczeń stron umowy kredytu wartością CHF determinowała możliwość oprocentowania kredytu stawką opartą na stawce LIBOR właściwej dla

waluty waloryzacji, bowiem w związku z udzieleniem kredytu waloryzowanego CHF, bank uzyskiwał na rynku międzybankowym walutę CHF również w oparciu o stawkę LIBOR właściwą dla tej waluty.

Za abuzywne w świetle art. 385¹ § 1 i 2 k.c. Sąd Okręgowy uznał postanowienia umowne odwołujące się do bankowej tabeli kursów (§ 7 ust. 1 i § 11 ust. 4 umowy). Podniósł, że postanowienia te kształtują prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają ich interesy. Zastrzegają dla banku możliwość jednostronnego decydowania o wysokości kursu franka szwajcarskiego służącego do przeliczeń. Nie określają wysokości głównych świadczeń pieniężnych i nie dotyczą zasady ich waloryzacji, lecz określają sposób ustalania kursu waluty, będącej podstawą waloryzacji.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że powodowie zawarli umowę 22 września 2006 roku na podstawie wzorca sporządzonego przez pozwany bank, na którego treść nie mieli wpływu. W tych okolicznościach klauzule opierające przeliczenia świadczeń stron na kursie z tabeli banku nie wiążą powodów w zakresie odnoszącym się do bankowych tabeli kursów, lecz są oni związani tymi klauzulami i umową w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2 k.c.). Umowa ta może być wykonywana z pominięciem niedozwolonych części klauzul ze względu na wykładnię umowy, w której zabrakło określenia sposobu ustalenia kursu wymiany przez strony. Sąd podniósł również, że zgodnie z art. 354 § 1 i 2 k.c. dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno-gospodarczemu oraz zasadom współżycia społecznego, a jeżeli istnieją w tym zakresie ustalone zwyczaje - także w sposób odpowiadający tym zwyczajom, i w taki sam sposób powinien współdziałać przy wykonaniu zobowiązania wierzyciel. Podniósł również, że zgodnie z art. 65 § 2 k.c. w umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Mimo abuzywności § 7 ust. 1 i § 11 ust. 4 umowy, możliwe jest dalsze wykonywanie umowy kredytu z pominięciem postanowień wprowadzających obowiązek stosowania kursów kupna i sprzedaży CHF z tabeli banku lecz przy zastosowaniu kursu średniego publikowanego przez NBP lub inne podmioty zajmujące się analizowaniem i prezentowaniem danych z rynku walutowego.

Mając na uwadze powyższe, Sąd uwzględnił powództwo o zapłatę kwoty 20 721,91 zł tytułem zwrotu świadczenia nienależnego odpowiadającego różnicy pomiędzy sumą rat zapłaconych w PLN przy zastosowaniu kursu CHF z tabeli banku tak przy wypłacie kredytu, jak i przy spłacie rat, i sumą rat płatnych w PLN przy zastosowaniu kursu średniego NBP. Zasądzoną kwotę rozdzielił po połowie na rzecz powodów, gdyż zasądzenie tej kwoty solidarnie na ich rzecz nie wynikało z umowy czy ustawy. Wobec tego, że wyliczona kwota jest nieparzysta, na rzecz pozwanej zasądził kwotę o jeden grosz wyższą.

Sąd Okręgowy nie uwzględnił zarzutu przedawnienia. Wskazał, że termin przedawnienia wynosi 10 lat, a ponieważ przedmiotem żądania było spełnienie świadczenia polegającego na zwrocie spełnionego ratalnie świadczenia nienależnego (art. 405 k.c. w związku z art. 410 k.c.). Bieg przedawnienia został przerwany wniesieniem pozwu (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.).

Sąd zważył, że powodowie nie mogą żądać zapłaty kwoty 13 095,12 zł tytułem zwrotu świadczenia nienależnego spełnionego na poczet ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, ponieważ postanowienie umowy kredytu dotyczące UNWW nie jest sprzeczne z prawem lub niedozwolone. Jak wyjaśnił, zasady określone przez nadzór bankowy uprawniały pozwany bank do udzielenia kredytu do 80% wartości nieruchomości, przy zapewnieniu 20% finansowania przez kredytobiorcę. Powodowie zamiast zapewnić na własny koszt wymagany wkład własny, zdecydowali się na ubezpieczenie, które stanowiło alternatywną formę spełnienia tego wymogu. Zawieranie umów ubezpieczenia dopuszczają przepisy prawa, w tym art. 805 i n. k.c. Ponadto brak jest przepisu, który zakazywałby poniesienia kosztu ubezpieczenia przez osobę, która nie jest beneficjentem ubezpieczenia. Przeciwnie, z przepisów art. 805 i n. k.c. wynika, że w umowach ubezpieczenia różne osoby mogą pełnić rolę ubezpieczającego (ponoszącego koszt ubezpieczenia) i ubezpieczonego (beneficjenta ubezpieczenia).

Sąd Okręgowy nie podzielił twierdzeń powodów, że ponieśli oni koszty ubezpieczenia, które nie zabezpiecza powodów, lecz pozwany bank. Opierając się na zasadach logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, zważył, że wnosząc samodzielnie wkład własny, który stanowiłby zabezpieczenie interesu banku, powodowie również musieliby

ponieść koszt jego pokrycia (np. zaciągając pożyczkę na ten cel, lub rezygnując ze środków, które mogłyby wykorzystać na inny cel). Nie jest racjonalny argument, że postanowienie obciążające powodów kosztami pokrycia niskiego wkładu władnego jest niedozwolonym postanowieniem umownym tylko dlatego, że ma ono formę wydatku na składkę ubezpieczeniową, której wysokość powodowie znali (pierwsza składka) lub mogli ustalić (kolejne składki).

Za niezasadne Sąd Okręgowy uznał żądanie ewentualne zapłaty kwoty 226 817,61 CHF, ponieważ brak jest podstaw do uznania przedmiotowej umowy za umowę kredytu walutowego i do zobowiązania banku do spełnienia świadczenia w CHF. Wskazał, że z umowy kredytu z dnia 22 września 2006 roku wynika, że waluta CHF pełni funkcję waluty waloryzacji; celem kredytu było nabycie nieruchomości oraz refinansowanie nakładów i opłat miało być spełnione w PLN i w takiej samej walucie została określona kwota kredytu.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 102 k.p.c.

Apelacje od wyroku wniosły obie strony.

Powodowie zaskarżyli wyrok w całości, podnosząc zarzuty naruszenia:

1) art. 227 i 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie istotnej części materiału dowodowego w postaci zaniechania przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego sądowego z dziedziny z zakresu finansów i rachunkowości bankowej, ponieważ dowód ten został zawnioskowany przez powodów na okoliczność mającą istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, a tezy dla biegłego oraz materiał dowodowy przedstawiony dla opinii biegłego w zakresie roszczeń pozwu są spójne, logiczne i zrozumiałe, także dla osób nie posiadających wiedzy specjalistycznej, co stanowi dodatkowo naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c., jako że był to dowód ewentualny na wypadek gdyby wyliczenia roszczeń dokonane przez powodów w kalkulatorach na podstawie bezspornej dokumentacji kredytowej przedstawionej przez pozwanego, zostały zakwestionowane przez pozwanego lub gdyby Sąd pierwszej instancji uznał, że wyliczenia matematyczne powodów w oparciu o przedstawione liczby, algorytmy i założenia dokonane w oparciu o historię spłat kredytu przedstawioną przez pozwanego wymagały weryfikacji przez odwołanie się do wiadomości specjalnych;

2) art. 232 zd. 2 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. poprzez zaniechanie przeprowadzenia z urzędu dowodu z opinii biegłego w sytuacji, w której dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy niezbędne było odwołanie się do wiadomości specjalnych;

3) art. 212 § 1 k.p.c., 227 i 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie poprzez przyznanie pełnej mocy dowodowej zeznaniom powodów w zakresie, w którym powodowie twierdzą, że rozumieli, czym jest ryzyko walutowe, czym jest klauzula dowolnej zmiany oprocentowania, że świadomie wybrali formę kredytu indeksowanego do CHF i uzyskali wyjaśnienie swoich wątpliwości przez pracownika pozwanego przy jednoczesnej odmowie mocy dowodowej zeznań powodów w zakresie dotyczącym braku poinformowania powodów o skali ryzyka, fakcie, że ryzyko kursowe nie dotyczy tylko raty kredytu, ale zadłużenia na kapitale (tzn., że zadłużenie to może wzrastać skokowo bez żadnych ograniczeń), o sposobie, w jaki kształtować miała się rata kredytu powodów, sposób oprocentowania kredytu, kursy stosowane przez pozwanego, (m. in. archiwalne kursy CHF w tabelach kursowych banku, w tym mechanizmy, które kształtować będą kurs waluty i oprocentowania), a w konsekwencji błędne przyjęcie, że w niniejszej sprawie nie zostały spełnione wszystkie przesłanki zastosowania przepisu art. 385 § 1 k.c.;

4) art. 212 § 1 k.p.c., 227 i 233 § 1 k.p.c. poprzez brak ustaleń w zakresie ustalenia czy powodowie mieli zdolność kredytową do kredytu złotówkowego na tożsamą kwotę kredytu, jak kwota kredytu udzielona powodom na podstawie umowy kredytu kwestionowanej pozwem, brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie poprzez przyznanie pełnej mocy dowodowej zeznaniom powodów w zakresie, w którym powodowie twierdzą, że świadomie wybrali formę kredytu indeksowanego do CHF z klauzulą dowolnej zmiany oprocentowania i uzyskali wyjaśnienie swoich wątpliwości przez pracownika pozwanego przy jednoczesnej odmowie mocy dowodowej zeznań powodów w zakresie dotyczącym ustalenia, że kredyt indeksowany był dla powodów jedyną dostępną opcją i w

konsekwencji błędne przyjęcie, że w niniejszej sprawie nie zostały spełnione wszystkie przesłanki zastosowania przepisu art. 385¹ § 1 k.c.;

5) art. 212 § 1 k.p.c., 227 i 233 § 1 k.p.c., poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego poprzez przydanie pełnej mocy dowodowej twierdzeniom pełnomocnika profesjonalnego pozwanego oraz przesłuchanego w sprawie M. D. (tj. pracownika banku, który nigdy nie pracował w dziale pozwanego banku w zakresie sprzedaży kredytów hipotecznych), przy jednoczesnej odmowie mocy dowodowej zeznań powodów w zakresie braku poinformowania powodów przez doradcę pracownika banku o historycznych kursach kupna i sprzedaży CHF w tabelach kursowych banku, mechanizmach wynikających ze stosowania klauzul dowolnej zmiany oprocentowania kredytu w sytuacji, gdy pełnomocnik profesjonalny pozwanego oraz świadek M. D. nigdy nie mienili kontaktu z powodami, nie byli obecni przy zawieraniu z powodami przedmiotowej umowy kredytowej, a zatem nie mogą posiadać wiedzy, co do zakresu informacji przekazanych powodom, a więc w tym zakresie zeznania te i twierdzenia powinny być przez Sąd I Instancji pominięte jako dowody nieprzydatne do rozstrzygnięcia kwestii świadomości prawnej powodów w zakresie kształtowania przez pozwanego kursów walut, klauzuli dowolnej zmiany oprocentowania oraz klauzuli dotyczącej NWW;

6) art. 227 i 233 § 1 k.p.c., poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego poprzez przydanie pełnej mocy dowodowej opracowaniu prywatnemu - „Tabeli kursowej (...) - metodyka oraz analiza porównawcza” autorstwa A. R. (k. 240- 264v) - w zakresie opisu metodologii sporządzania przez bank własnej tabeli kursowej, przy jednoczesnej odmowie mocy dowodowej zeznań powodów w zakresie braku poinformowania powodów przez doradcę pracownika banku o historycznych kursach kupna i sprzedaży CHF w tabelach kursowych banku, mechanizmach wynikających ze stosowania klauzul walutowych oraz klauzuli dowolnej zmiany oprocentowania kredytu w sytuacji, w których to mechanizmach przyjęta za dowód opinia ta nie stanowi części umowy kredytu kwestionowanej pozwem, a jej autor nigdy nie miał kontaktu z powodami, nie był obecny przy zawieraniu z powodami przedmiotowej umowy kredytowej, a zatem autor przedmiotowej nie może posiadać wiedzy, co do zakresu informacji przekazanych powodom, faktów stosowania kursów w tej konkretnej umowie kredytu, a zatem w tym zakresie dowód ten powinien być przez Sąd I Instancji pominięty jako dowód nieprzydatny do rozstrzygnięcia kwestii świadomości prawnej powodów w zakresie kształtowania przez pozwanego kursów walut oraz klauzuli dowolnej zmiany oprocentowania oraz treści i uczciwości klauzul kwestionowanych w przedmiotowej umowie kredytu;

7) art. 245 i 247 k.p.c. poprzez dopuszczenie twierdzeń pełnomocnika profesjonalnego strony przeciwnej, zeznań świadka M. D. oraz dokumentu prywatnego - „Tabeli kursowej (...) - metodyka oraz analiza porównawcza” autorstwa A. R. - w zakresie opisu metodologii sporządzania przez bank własnej tabeli kursowej, jako dowodów ze świadków, twierdzeń lub z przesłuchania stron przeciwko osnowie lub ponad osnowę dokumentu, ponieważ w sytuacji, w której kwestionowane są istotne postanowienia umowy kredytu, ocena czy ich normatywna treść jest nieuczciwa lub niezgodna prawem, nie może opierać się na dokumentach prywatnych oraz zeznaniach świadków w zakresie sprzecznym z osnową treści dokumentu, jako, że zgodnie z art. 247 k.p.c. taki dowód jest niedopuszczalny, a w zakresie dopuszczalnej opinii prywatnej, zgodnie z art. 245 k.p.c. przedstawiony przez pozwanego dokument prywatny sporządzony w formie pisemnej albo elektronicznej stanowić może jedynie dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Dokument ten nie może stanowić natomiast dowodu decydującego o dopełnieniu treści normatywnej kwestionowanej umowy kredytu w zakresie jej kluczowych wadliwości (klauzul walutowych), tym bardziej - taki dokument prywatny nie może stanowić pośredniego twierdzenia przez Sąd pierwszej instancji o faktach; innymi słowy dokument ten nie stanowi części umowy kredytu, a ponadto jest niewiarygodny, a ponadto nie pochodzi nawet od pozwanego tylko osoby prywatnej (jest to opracowanie, które nie stanowi o faktach, lecz co najwyżej o postulatach jego autora), w sytuacji gdy w zakresie oceny sytuacji prawnej, finansowej, zobowiązaniowej stron pominięte są dokumenty prywatne powołane przez stronę powodową, co świadczy o ograniczeniu swobodnej oceny dowodów przez Sąd pierwszej instancji, która ogranicza się do dokumentów prywatnych, mających potwierdzać założoną tezę Sądu pierwszej instancji, że stosowanie przez pozwanego mechanizmu indeksacji było uczciwe i zgodne z prawem;

8) art. 212, 227 i 233 § 1 k.p.c. poprzez sprzeczność istotnych ustaleń Sądu pierwszej instancji z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, polegająca na wyprowadzeniu z materiału dowodowego w postaci zeznań powodów wniosków z nich nie wynikających, a mianowicie uznanie, iż interes powodów nie został rażąco naruszony poprzez postanowienia umowy kredytowej, ponieważ powodowie świadomie zdecydowali się na zawarcie umowy kredytu indeksowanego do CHF z klauzulą dowolnej zmiany oprocentowania z uwagi na korzyści finansowe z tym związane, dokładnie zrozumieli umowę kredytu, a wątpliwości w tym zakresie zostały przez pracownika pozwanego wyjaśnione w wystarczającym stopniu, a nie zniekształcone i wypaczone na korzyść pozwanego, a w związku z tym błędne przycięcie przez Sąd I Instancji, że powodowie mieli świadomość ryzyka walutowego, ryzyka kształtowania przez pozwanego oprocentowania kredytu w sposób dowolny, podczas gdy z zeznań powodów złożonych na rozprawie w dniu 9 lipca 2018 roku wynika, że powodom nie wyjaśniono przed zawarciem umowy jak będzie kształtować się rata kredytu, ani nie wskazano żadnych parametrów, od których zależeć miało oprocentowanie kredytu czy całkowite koszty kredytu, że powodom nie wyjaśniono, że umowę kredytu cechuje Nielimitowana skala zadłużenia i ryzyka, że indeksacja może wpłynąć na Nielimitowane zadłużenie na samym tylko kapitale kredytu (pomimo regularnych spłat na poziomie prawie 500 000,00 PLN, na dzień złożenia apelacji, powodowie mają do spłaty 150% samego tylko pierwotnie otrzymanego kapitału (kwotę ponad 650 000,00 PLN), a zatem pomimo ogólnej świadomości ryzyka walutowego powodowie nie byli świadomi, ani skali tego ryzyka, ani ryzyka dowolnego kształtowania kursów walut i oprocentowania kredytu przez pozwanego;

9) art. 365 § 1 k.p.c. i 366 k.p.c. oraz 479⁴³ k.p.c. poprzez ich niezastosowanie skutkujące wydaniem rozstrzygnięcia oddalającego powództwo, pomimo iż przeciwko pozwanemu bankowi wydany został przez Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (XVII AmC 1531/09) wyrok uznający postanowienie wzorca umowy o identycznym brzmieniu do postanowienia zawartego w umowie kredytowej powodów za niedozwolone i zakazał jego stosowania; innymi słowy poprzez pominięcie znaczenia wpisania niektórych klauzul umowy do rejestru wzorców umownych uznanych za niedozwolone w procesie przeciwko pozwanemu w tej sprawie bankowi, mimo że stanowiły one prejudykaty;

10) art. 385¹ §1 k.c. w zw. z art. 58 § 2 k.c. oraz art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/WE przez przyjęcie, że przewidziana w umowie dowolność w ustalaniu wysokości świadczenia konsumenta może nie naruszać interesów konsumenta w sposób rażący, a w związku z tym z uwagi na błędną wykładnię przepisu prawa materialnego nierozpoznanie w tym zakresie istoty sprawy, w tym całkowite pominięcie zarzutów powodów, dotyczących wadliwie skonstruowanej klauzuli dowolnej zmiany oprocentowania w umowie kredytu (Sąd pierwszej instancji ograniczył się do oceny klauzul walutowych w tym zakresie);

11) art. 385² k.c. w zw. z art. 4 ust. 1 dyrektywy 93/13/WE w wersji po sprostowaniu tłumaczenia, przez przyjęcie, że nieuczciwość klauzul w umowie konsumenckiej bada się nie tylko na moment zawarcia umowy, ale również na moment jej wykonania, a w związku z tym z uwagi na błędną wykładnię przepisu prawa materialnego i nierozpoznanie w tym zakresie istoty sprawy;

12) art. 354 k.c. w zw. z art. 355 § 2 k.c. przez przyjęcie, że na banku nie ciążył obowiązek szczegółowego informowania w treści umowy o skali ryzyka walutowego i stopy procentowej, wynikającego z zawarcia umowy kredytowej;

13) art. 358' § 1 i § 2 k.c., z uwagi na jego niewłaściwe zastosowanie w konstrukcji umowy kredytu, podczas gdy zastosowana w sprawie konstrukcja indeksacji nie jest elementem waloryzacji świadczeń wzajemnych;

14) art. 69 ust. 1 i ust. 2 w zw. z art. 70 Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo Bankowe (dalej „pr. bank.”), w zw. z art. 3531 k.c., art. 358 k.c. 3581 § 1 i § 2 k.c., art. 388 k.c. oraz art. 487 § 2 k.c., co powinno skutkować uznaniem umowy kredytu za nieważną z uwagi na treść art. 58 § 1 - § 3 k.c., poprzez jego niewłaściwą wykładnię;

15) art. 70 pr. bank. (błędna i dokonana z rażącym naruszeniem prawa ocena zdolności kredytowej powodów), poprzez jego niezastosowanie;

16) art. 358 k.c. (naruszenie zasady walutowości), poprzez jego niezastosowanie;

W konsekwencji powodowie wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości, zasądzenie od pozwanego na ich rzecz powodów kosztów procesu za obie instancje oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Powodowie wnieśli również o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu finansów i rachunkowości bankowej w zakresie wyliczenia roszczeń pozwu o zapłatę w zakresie roszczenia głównego oraz roszczeń ewentualnych pozwu określonych odpowiednio w pkt 2., 3., 4.1. i 4.2. petitum pozwu (sprecyzowanych ostatecznie w pkt. 1., 2., 3.1., 3.2 i 4. petitum pisma procesowego powodów z dnia 9 lipca 2018 roku), tj. o weryfikację przez biegłego wyliczeń tych roszczeń przez powodów zawartych w dokumentach wskazanych w pkt 5.3.-5.6. petitum pozwu i odpowiadającym im dokumentach stanowiących załączniki nr 3-6 do pozwu, oraz 6.1.-6.4. pisma procesowego powodów z dnia 9 lipca 2018 r. i odpowiadającym ich dokumentach stanowiących załącznik 1-4 do pisma procesowego powoda z dnia 9 lipca 2018 r., tj. wyliczeń dokonanych na podstawie historii spłat pozwanego - przedstawionej w załączniku nr 2 do pozwu. W powyższym zakresie sformułowali tezy dowodowe w następujący sposób:

- w I wariancie - na wyliczeniu / zweryfikowaniu przez biegłego kwoty roszczenia dochodzonej pozwem, tj. całkowitej kwoty, jaką tytułem umowy kredytu zapłacił powód pozwanemu od dnia 2 października 2006 roku do dnia 21 maja 2007 roku, według danych ustalonych na podstawie zaświadczenia pozwanego - stanowiącego Załącznik nr 2 pozwu, ze wskazaniem dat płatności każdej raty lub innej opłaty dokonanej przez powoda, z uwzględnieniem spłaty w PLN i CHF oraz ze wskazaniem, jaka jest różnica w walucie polskiej na dzień 21 maja 2017 roku w spłacie kredytu, pomiędzy kwotą kapitału kredytu wypłaconą powodowi, a kwotą spłat kredytu dokonanych przez powoda na dzień 21 maja 2017 roku, bazując na zaświadczeniu pozwanego dotyczącym wypłaty transz kredytu, oprocentowania oraz historii spłat kredytu, stanowiącym Załącznik nr 2 do pozwu, a w zakresie, w jakim spłaty kwot kredytu wynikające z umowy kredytu miały miejsce bezpośrednio w walucie CHF, na potrzeby sporządzonej opinii - przeliczenie tych kwot po kursie średnim NBP z dnia ich dokonania, bazując wyłącznie na zaświadczeniu pozwanego dotyczącym wypłaty transz kredytu, oprocentowania oraz historii spłat kredytu (Załącznik nr 2 do pozwu), tj. w szczególności poprzez wyliczenie / weryfikację kwoty dotyczącej przedmiotu roszczeń pozwu i zarazem wartości przedmiotu zaskarżania w niniejszej apelacji tj. kwoty 399 587,85 PLN (roszczenie z pkt. 2. petitum pozwu, spreycyzowanie ostatecznie w pkt. 1 i 4. petitum pisma procesowego powoda z dnia 9 lipca 2018 roku, czyli suma kwot 391 497,73 PLN i 8 090,12 PLN odpowiednio z pkt. 1 i 4. Petitum pisma procesowego powodów z dnia 9 lipca 2018 roku), ustalonej na podstawie wyliczeń powoda, bazujących wyłącznie na zaświadczeniu pozwanego dotyczącym wypłaty transz kredytu, oprocentowania oraz historii spłat kredytu (Załącznik nr 2 do pozwu).

- w II wariancie - na wyliczeniu / zweryfikowaniu przez biegłego, dokonanych przez powodów tytułem umowy kredytu, nadpłat rat, innych opłat oraz dat ich dokonania w stosunku do rat i innych opłat faktycznie zapłaconych przez powoda w PLN i CHF, na podstawie historii spłat kredytu przedstawionej przez pozwanego w Załączniku nr 2 do pozwu, poprzez ustalenie wysokości zobowiązania pieniężnego powoda wobec pozwanego z tytułu umowy kredytu na dzień 21 maja 2017 r., obliczonego z pominięciem klauzul walutowych zawartych w treści umowy kredytu (tj. bez mechanizmu indeksacji/ denominacji kredytu z waluty PLN do waluty CHF i z waluty CHF do waluty PLN) za okres od dnia 2 października 2006 roku do dnia 21 maja 2007 roku, bazując wyłącznie na w zaświadczeniu pozwanego stanowiącym Załącznik nr 2 do pozwu, celem ustalenia łącznej wartości zobowiązania powoda na dzień 21 maja 2017 roku, także wraz z rozbiciem na poszczególne raty, ustalenia wysokości różnicy pomiędzy wysokością wpłat faktycznie dokonanych przez powoda z tytułu umowy kredytu na dzień 21 maja 2017 roku, a wpłatami, które byłyby należne pozwanemu tytułem umowy kredytu za ww. okres (od dnia 2 października 2006 roku do dnia 21 maja 2007 roku), tj. przy założeniu, że przedmiotowa umowa nie zawierała mechanizmu indeksacji/ denominacji kwoty kapitału kredytu określonego w umowie kredytu w walucie PLN do waluty CHF oraz mechanizmu indeksacji/ denominacji spłaty

rat w walucie CHF (a wyłącznie w walucie PLN), celem wskazania łącznej wysokości podanej różnicy, także wraz z rozbiciem na poszczególne raty, a w zakresie, w jakim spłaty kwot kredytu wynikające z umowy kredytu miały miejsce bezpośrednio w walucie CHF - na potrzeby sporządzonej opinii - przeliczenie tych kwot po kursie średnim NBP z dnia ich dokonania,

oraz bazując na założeniach powyższych niniejszego wariantu II - obliczenie dodatkowo, jaką kwotę powód byłby zobowiązany uiszczać w okresie 2 października 2006 roku do dnia 21 maja 2017 roku, włącznie przy założeniach określonych powyżej i dodatkowo przy założeniu, że strony nie wiąże zapis określony w § 3 ust. 3 ww. umowy, tj. powód nie był zobowiązany do uiszczania opłaty manipulacyjnej z tytułu przekroczenia dopuszczalnego wskaźnika obciążenia nieruchomości kredytem.

oraz ewentualnie - bazując na wszystkich założeniach powyższych niniejszego wariantu II - obliczenie dodatkowo, wariantu nadpłat kwot kredytu poprzez przyjęcie stałej stopy oprocentowania kredytu na poziomie określonym w § 1 ust. 8 umowy kredytu (tj. 2,35% w stosunku rocznym), zamiast dowolnej stopy procentowanej wynikającej z zaświadczenia pozwanego stanowiącego Załącznik nr 2 do pozwu,

tj. w szczególności, poprzez weryfikację czy uzyskana w ten sposób kwota dokonanych przez powodów nadpłat zobowiązań kredytowych będzie mieściła się w kwocie określonej, jako wartość przedmiotu zaskarżania, zgodnie z rozstrzeżeniem z pkt. 3 petitum pozwu (pkt. 2 i 4 petitum pisma procesowego powodów z dnia 9 lipca 2018 roku) za tożsamy okres obowiązywania umowy kredytu (od dnia 2 października 2006 roku do dnia 21 maja 2017 roku), bazując na zaświadczeniu stanowiącym Załącznik nr 2 do pozwu, przy czym powód wskazuje, że według jego obliczeń powinna być to przynajmniej kwota nadpłat w wysokości 256 314,10 PLN za tożsamy jak ww. okres (suma kwot 248 223,98 PLN i 8 090,12 PLN, tj. kwot wskazanych w pkt. 2 petitum i pkt. 4 petitum pisma procesowego powodów z dnia 9 lipca 2018 roku). w wariantcie III - wyliczenie przez biegłego, jaką kwotę powód byłby zobowiązany uiszczać w okresie od dnia 2 października 2006 roku do dnia 21 maja 2017 roku, bazując na zaświadczeniu pozwanego stanowiącym Załącznik nr 2 do pozwu, wyłącznie przy założeniu, że strony wiąże w całości przedmiotowa umowa, zaś stosowane przez pozwanego, przy wyliczaniu wysokości salda kredytu w CHF oraz wysokości poszczególnych rat kredytu w polskich złotych, kursy kupna i kursy sprzedaży nie są korygowane o marże kupna i marże sprzedaży tj. w tym zakresie stosowany jest kurs średni NBP dla obliczenia par kursów walut CHF/PLN - z rozbiciem na kwotę kredytu oraz poszczególne raty z podziałem na część kapitałową oraz odsetkową,

• oraz bazując na założeniach powyższych niniejszego wariantu III

- obliczenie dodatkowo, jaką kwotę powód byłby zobowiązany uiszczać w okresie od dnia 2 października 2006 roku do dnia 21 maja 2007 roku, włącznie przy założeniach określonych powyżej i dodatkowo przy założeniu, że strony nie wiąże zapis określony w § 3 ust. 3 ww. umowy, tj. powód nie był zobowiązany do uiszczania opłaty manipulacyjnej z tytułu przekroczenia dopuszczalnego wskaźnika obciążenia nieruchomości kredytem;

oraz bazując na wszystkich założeniach powyższych niniejszego wariantu III - obliczenie dodatkowo, wariantu nadpłat kwot kredytu poprzez przyjęcie stałej stopy oprocentowania kredytu na poziomie określonym w § 1 ust. 8 umowy kredytu (tj. 2,35% w stosunku rocznym), zamiast dowolnej stopy procentowanej wynikającej z zaświadczenia pozwanego stanowiącego Załącznik nr 2 do pozwu;

tj. w szczególności, poprzez weryfikację czy uzyskana w ten sposób kwota dokonanych przez powodów nadpłat zobowiązań kredytowych będzie mieściła się w kwocie określonej, jako wartość przedmiotu

zaskarżania, zgodnie z rozstrzeżeniem z pkt. 4.1. i 4.2. petitum pozwu (tj. roszczenie pkt. 3.1., 3.2. i 4 petitum pisma procesowego powodów z dnia 9 lipca 2018 roku) za tożsamy okres obowiązywania umowy kredytu (od dnia 2 października 2006 roku do dnia 21 maja 2017 roku), bazując na zaświadczeniu stanowiącym Załącznik nr 2 do pozwu, przy czym powód wskazuje, że według jego obliczeń powinna być to przynajmniej kwota nadpłat w wysokości 165

613,74 PLN za tożsamy jak ww. okres (suma pkt 3.1. - 21 700,81 PLN, pkt 3.2. - 135 822,81 PLN i pkt 4.- 8 090,12 PLN petitum pisma procesowego powodów z dnia 9 lipca 2018 roku).

Powodowie wnieśli również o ponowne przesłuchanie powodów na okoliczności związane z zawarciem i realizacją umowy kredytu, a w szczególności na brak wiedzy powodów, co do konstrukcji umowy kredytu, skali ryzyka kursowego, braku wiedzy powodów, że wzrost kursu waluty wpływa na wzrost kapitału kredytu do spłaty oraz na brak dostatecznego poinformowania powodów o tych okolicznościach przez pozwanego, w szczególności w zakresie nielimitowanej odpowiedzialności finansowej powodów z tytułu umowy kredytu.

Pozwany zaskarżył wyrok w części zasądzającej na rzecz powódki kwotę 10.360,96 zł, natomiast na rzecz powoda kwotę 10.360,95 zł wraz z odsetkami za opóźnienie od 30 września 2017 r. do dnia zapłaty, a także rozstrzygnięcie o kosztach procesu.

Pozwany zarzucił naruszenie:

1) art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej, a nie wszechstronnej oceny materiału dowodowego oraz dokonanie ustaleń sprzecznych z treścią materiału dowodowego, tj.:

- przyjęcie, że postanowienia umowne odnoszące się do bankowej tabeli kursów dają pozwanemu możliwość uzyskania korzyści finansowych, stanowiących dla kredytobiorcy dodatkowe koszty kredytu, których oszacowanie nie jest możliwe w dniu podpisania umowy, podczas gdy powyższe nie wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, natomiast z dostarczonych przez pozwanego informacji i dokumentów wynika, iż sposób kształtowania tabeli kursowej był prawidłowy;

- przyjęcie, że kurs sprzedaży waluty obcej określony w tabeli kursowej banku w zakresie ustalania wysokości marży kupna/sprzedaży zależy wyłącznie od woli pozwanego, podczas gdy z dostarczonych przez Pozwanego informacji i dokumentów wynika, że pozwany bank nie posiadał uprawnienia do arbitralnego lub dowolnego ustalania kursów walut;

- przyjęcie, że umowa została zawarta na podstawie wzorca, na którego treść strona powodowa nie miała wpływu, w sytuacji, gdy strona powodowa miała możliwość negocjowania zawartych w niej postanowień, a okoliczności przeciwne nie wynikają ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego;

- pominięcie okoliczności, iż pozwany realizując postanowienia umowne stosował kurs rynkowy waluty, natomiast strona powodowa nie kwestionowała Umowy aż do czasu, gdy ta przestała przynosić oczekiwane przez stronę powodową korzyści ekonomiczne, w sytuacji, gdy dopuszczalne jest ustalanie, w jaki sposób strony rozumiały dany zapis umowny, a wyznacznikiem w tym zakresie może być następczy sposób wykonania Umowy;

2) art. 217 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c., poprzez pominięcie dowodów z dokumentów wskazanych na 18 uzasadnienia wyroku, w sytuacji, gdy dowody te zmierzały do wykazania okoliczności istotnych w sprawie;

3) art. 100 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie przez bezzasadne obciążenie Powodów kosztami postępowania jedynie w wysokości po 2.708,50 zł, w sytuacji, gdy przegrali oni sprawę w 95%;

4) art. 385¹ § 1 k.c. poprzez przyjęcie, że postanowienia umowy dotyczące indeksacji zadłużenia z tytułu udzielonego kredytu oraz wysokości spłat rat w oparciu o miernik w postaci franka szwajcarskiego ustalanego według tabeli kursowej banku kształtują prawa i obowiązki konsumentki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jej interesy, a zatem stanowią niedozwolone postanowienia umowne;

5) art. 6 k.c. polegające na błędnym uznaniu, że Powodowie udowodnili dochodzone Pozwem roszczenie tak co do zasady, jak co do wysokości, podczas gdy:

- strona powodowa nie wykazała abuzywności kwestionowanych postanowień w ramach kontroli indywidualnej, a w szczególności nie wykazała przesłanki rażącego naruszenia interesów przez odesłanie do tabeli kursowej banku;

- powodowie nie wykazali, w jakich częściach dokonywali spłat rat kredytowych, co w konsekwencji doprowadziło do bezzasadnego zasądzenia kwot wskazanych w pkt I sentencji wyroku na rzecz każdego z powodów;

6) art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c. i 411 pkt 1 k.c., poprzez przyjęcie, że stronie powodowej przysługuje roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia z tytułu nadpłaconych rat kredytu, w sytuacji, gdy strona powodowa jest nadal dłużnikiem banku z tytułu uruchomionego kredytu, jej świadczenia stanowią zwrot kwoty wypłaconej przez pozwanego, przez co pozwany nie może być uznany za bezpodstawnie wzbogaconego.

Pozwany wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powodów zasługiwała na uwzględnienie w przeważającej części, natomiast apelacja pozwanego jedynie co do odsetek ustawowych za opóźnienie od zasądzonych przez Sąd Okręgowy kwot.

Po pierwsze, wbrew stanowisku Sąd Okręgowy, należało uznać, że powodowie w toku niniejszego procesu sformułowali procesowe żądanie ustalenia bezskuteczności postanowień zawartych w § 7 ust. 1 oraz § 11 ust. 4 umowy kredytu nr z dnia 22 września 2006r., a w konsekwencji wnosili o ustalenie, że umowa zawarta pomiędzy stronami jest nieważna. Powyższe żądanie znalazło się w petitum pozwu i było popierane przez cały tok postępowania, wobec czego winno doczekać się merytorycznego rozstrzygnięcia.

Trafny jest zarzut powodów dotyczący wadliwej oceny wiarygodności ich zeznań co do braku wystarczającego pouczenia o ryzyku kursowym wiążącym się z zaciągnięciem kredytu waloryzowanego do CHF. Wiarygodności zeznań powodów nie podważały przywołane przez Sąd Okręgowy dokumenty w postaci oświadczenia pisemnego z dnia 22 września 2006r. (k. 194-195) oraz § 30 umowy kredytu. Chociaż w oświadczeniu z dnia 22 września 2006r., mowa jest o pełnej świadomości kredytobiorcy co do ryzyka związanego z produktem oraz tego, iż niekorzystna zmiana kursu waluty spowoduje wzrost comiesięcznych rat oraz całego zadłużenia, to jednak brak jest danych co do zakresu przekazanych informacji. Podobnie rzecz ma się z oświadczeniem zawartym z § 30 umowy, w którego treści znalazło się sformułowanie, że kredytobiorca został „dokładnie zapoznany z warunkami udzielania kredytu (...) i w pełni je akceptuje”, a nadto, że jest „świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu”. Żaden z przeprowadzonych dowodów nie wskazywał zatem na zakres udzielonego powodom pouczenia i towarzyszących mu informacji co do ryzyka kursowego związanego z zawarciem umowy kredytu w złotych polskich waloryzowanego kursem waluty CHF. Doradca kredytowy nie przedstawił powodom symulacji pokazujących wpływ wzrostu kursu CHF na ratę i saldo kredytu, nie zostali oni poinformowani o kontekście gospodarczym, czynnikach kształtujących kurs franka szwajcarskiego, wahaniami koniunktury, możliwych kryzysach gospodarczych, które w związku z nieograniczonym ryzykiem kursowym mogą doprowadzić do sytuacji, w której nie będą w stanie udźwignąć ciężaru spłaty kredytu. Powodowie nie tylko nie zostali pouczeni o historycznych kursach, ale przedstawiono im także symulacji obrazujących wpływ silnej deprecjacji złotego na saldo zadłużenia i wysokość raty, zaś doradca zapewniał, że frank szwajcarski jest stabilną walutą. Samo pouczenie o ryzyku kursowym miało więc w istocie charakter ogólny, bez wskazania rodzaju symulacji wysokości raty i zadłużenia kredytobiorcy w zależności od poziomu kształtowania się kursu. Informacja, jaką uzyskali powodowie od pozwanego banku w zakresie ryzyka kursowego, sprowadzała się do podpisania oświadczenia o ogólnej treści, w istocie o blankietowym charakterze, co nie stanowiło ze strony banku należytego wypełnienia obowiązku informacyjnego w zakresie umożliwienia kredytobiorcy oceny rzeczywistych skutków ekonomicznych umowy kredytu, które wiązały się ze stosowaniem spornych zapisów. Kredytobiorcy nie poinformowano także o zasadach tworzenia tabeli kursowej banku, więc zawierając umowę,

wiedzieli jedynie, że kredyt jest rozliczany we frankach oraz że saldo wyrażone jest w walucie CHF według kursu ustalonego przez pozwany bank. Trzeba w tym kontekście wskazać, że sama wiedza o zależności rat kredytu od waluty obcej i zmienności kursów, nie świadczy jeszcze o świadomości poziomu tego ryzyka oraz prawdopodobieństwa jego ziszczenia się. Do odmiennych wniosków nie skłaniały bynajmniej zeznania świadka M. D.. Słusznie zresztą powodowie zakwestionowali ocenę wiarygodności zeznań tego świadka, wskazując na naruszenie art. 233 § 1 k.p.c., w sytuacji gdy M. D. nie uczestniczył w zawieraniu umowy między stronami, a zatem nie posiadał wiedzy o zakresie informacji przekazanych powodom na etapie poprzedzającym zawarcie kontraktu. Wypowiedzi odnoszące się zaś do ogólnie stosowanej praktyki w banku nie mogły być wystarczające do czynienia ustaleń co do treści uzgodnień i informacji przekazywanych powodom w związku zawarciem umowy z dnia 22 września 2006 roku.

Trzeba stwierdzić, że pozwany nie przedstawił dowodów na okoliczność wypełnienia obowiązków informacyjnych w sposób zgodny z wymaganiami ukształtowanymi w orzecznictwie TSUE. W wyroku z 20 września 2018 r. C-51/17 TSUE (pkt 78) wyjaśnił, że art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że wymóg, zgodnie z którym warunki umowy powinny być wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, zobowiązuje instytucje finansowe do dostarczenia kredytobiorcom informacji wystarczających do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji. W tym względzie wymóg ów oznacza, że warunek dotyczący ryzyka kursowego musi zostać zrozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak i w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości spadku wartości waluty krajowej względem waluty obcej, w której kredyt był denominowany, ale również oszacować – potencjalnie istotne – konsekwencje ekonomiczne takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych (podobnie TSUE w wyroku z 20 września 2017 r., C- 186/16, pkt 49). Kredytobiorca musi zostać jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu denominowanego w walucie obcej ponosi pewne ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku spadku wartości waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie w stosunku do waluty obcej, w której kredyt został udzielony. W wyroku z 10 czerwca 2021 r. (C- 776/19, pkt 65) TSUE wyraził pogląd, że w ramach umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, narażającej konsumenta na ryzyko kursowe, nie spełnia wymogu przejrzystości przekazywanie temu konsumentowi informacji, nawet licznych, jeżeli opierają się one na założeniu, że równość między walutą rozliczeniową a walutą spłaty pozostanie stabilna przez cały okres obowiązywania tej umowy. Jest tak w szczególności wówczas, gdy konsument nie został powiadomiony przez przedsiębiorcę o kontekście gospodarczym mogącym wpłynąć na zmiany kursów wymiany walut, tak że konsument nie miał możliwości konkretnego zrozumienia potencjalnie poważnych konsekwencji dla jego sytuacji finansowej, które mogą wynikać z zaciągnięcia kredytu denominowanego w walucie obcej.

Mając zatem na uwadze tak ukształtowane standardy w zakresie obowiązków informacyjnych banku wobec konsumenta, Sąd Apelacyjny stwierdził, że pozwany nie wywiązał się z obowiązku pouczenia powodów o nieograniczonym ryzyku kursowym w sposób wymagany przy umowie kredytu indeksowanego do waluty obcej.

W tym stanie rzeczy za trafny należało uznać zarzut powodów dotyczący naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. polegający na wadliwej ocenie materiału dowodowego oraz błędnych ustaleń faktycznych co do wiedzy i świadomości powodów w zakresie ryzyka kursowego wiążącego się z zawarciem spornej umowy. Należało także podzielić zarzut powodów odnoszący się do naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów art. 354 k.c. w zw. z art. 355 § 2 k.c. określających obowiązki pozwanego jako instytucji zawodowo trudniącej się udzielaniem kredytów względem powodów występujących w roli konsumentów.

Sąd Apelacyjny nie podziela natomiast zarzutu powodów odnoszącego się do zaniechania kontynuowania postępowania dowodowego w zakresie opinii biegłego sądowego. Sama opinia okazała się przydatna do rozstrzygnięcia sprawy jedynie w części w jakiej potwierdzała wysokość uiszczonych przez powodów kwot z tytułu spłaty kredytu, udokumentowanych zresztą zaświadczeniami pochodzącymi od pozwanego banku. Z dowodów tych wynikało, że suma kwot wpłaconych przez powodów na poczet umowy w okresie od 1 grudnia 2006r. do 2 maja 2017r.

wyniosła 391 497,73 zł (k. 79-92, opinia biegłego Z. W. k 825). W tym zakresie Sąd Apelacyjny uzupełnił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, w pozostałym zakresie przyjmując je za podstawę rozstrzygnięcia.

Apelacja powodów słusznie zarzucała naruszenie art. 385¹ k.c. Wadliwość należało w tym przypadku upatrywać w odwołaniu się przez Sąd Okręgowy do średniego kursu NBP jako podstawy określenia wysokości raty należnej od powodów w sytuacji wyeliminowania stosowania tabel kursowych banku. Stanowisko to wynikało z błędnego poglądu Sądu Okręgowego, iż pomimo wadliwości klauzul waloryzacyjnych i konieczności ich wyeliminowania, umowa może nadal obowiązywać, zaś zastosowanie średniego kursu NBP będzie efektem wykładni oświadczeń woli stron. Powyższe stanowisko zasługuje na aprobatę jedynie w zakresie stwierdzonej przez Sąd Okręgowy abuzywności klauzul zawartych w § 1 ust. 3 oraz § 7 ust. 2 umowy, określających wysokość świadczeń stron poprzez wprowadzenie mechanizmu waloryzacji walutą CHF według kursu z tabel tworzonych przez pozwany bank (kursu kupna dla wyrażenia kwoty świadczenia banku i kursu sprzedaży dla określenia świadczenia kredytobiorcy na etapie spłaty rat).

W orzecznictwie za ukształtowany należy bowiem uznać pogląd, że postanowienia umowy określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych, bowiem kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, z 2 czerwca 2021r. akt I CSKP 55/21). Słusznie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 czerwca 2021r. wskazał, że sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta polega w tym przypadku na uzależnieniu wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Takie uregulowanie umowne należy uznać za niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyżeń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów (wyrok Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14). Takie postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 19 września 2018 r., I CNP 39/17; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18).

Abuzywność klauzul walutowych odnosi się jednak nie tylko do jednostronnie kształtowanego kursu waluty obcej ale przede wszystkim należy jej upatrywać w braku dostatecznego pouczenia konsumenta przez bank o ryzyku kursowym wynikającym z powiązania świadczeń w złotych polskich z walutą obcą, co skutkuje wadliwością klauzuli ryzyka kursowego. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na tle stosowania dyrektywy 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, w zakresie dotyczącym wymogu przejrzystości i obowiązków informacyjnych banku, poinformowanie przed zawarciem umowy o warunkach umownych i skutkach owego zawarcia ma fundamentalne znaczenie dla konsumenta. To w szczególności na podstawie tej informacji konsument podejmuje decyzję, czy zamierza w umowie związać się warunkami sformułowanymi uprzednio przez przedsiębiorcę (wyrok z dnia 3 marca 2020 r., (...), C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo). Z powyższego wynika, że wymogu przejrzystości warunków umownych wynikającego z art. 4 ust. 2 i z art. 5 dyrektywy 93/13 nie można zawężać do zrozumiałości tych warunków pod względem formalnym i gramatycznym. Ponieważ ustanowiony przez wskazaną dyrektywę system ochrony opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, między innymi ze względu na stopień poinformowania, ów wymóg wyrażania warunków umownych prostym i zrozumiałym językiem, a więc wymóg przejrzystości ustanowiony w tej dyrektywie, musi podlegać wykładni rozszerzającej (wyrok z dnia 3 marca 2020 r., (...), C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo). W konsekwencji rzeczony wymóg należy rozumieć jako nakładający obowiązek,

aby dany warunek umowny nie tylko był zrozumiały dla konsumenta pod względem formalnym i gramatycznym, ale również umożliwić przeciętnemu konsumentowi właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i rozsądnemu zrozumienie konkretnego działania metody obliczania tej stopy procentowej i oszacowanie tym samym w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria - potencjalnie istotne - konsekwencji ekonomicznych takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych (wyrok z dnia 3 marca 2020 r., (...), C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo). Oznacza to w szczególności, że w umowie należy jasno określać konkretne funkcjonowanie mechanizmu, do którego odnosi się dany warunek, a także relację między tym mechanizmem a innymi odnośnymi warunkami umownymi, co pozwoli konsumentowi ocenić - na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów - ekonomiczne konsekwencje, które wynikają dla niego z warunków umowy (zob. podobnie wyrok z dnia 27 stycznia 2021 r., (...), C-229/19 i C-289/19, EU:C:2021:68, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo). Chodzi o ustalenie czy konsumentowi podano wszystkie informacje mogące mieć wpływ na zakres jego obowiązków i pozwalające mu ocenić między innymi całkowity koszt kredytu. Decydującą rolę w ramach tej oceny odgrywają, po pierwsze, kwestia, czy warunki umowne zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, w taki sposób, że umożliwiają przeciętnemu konsumentowi, takiemu jak ten opisany w pkt 43 niniejszego wyroku, ocenę tego kosztu, i po drugie, okoliczność związana z brakiem wskazania w umowie kredytu informacji uważanych w świetle charakteru towarów i usług będących jego przedmiotem za istotne (zob. podobnie wyrok z dnia 3 marca 2020 r., (...), C-125/18, EU:C:2020:138, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo). Dla celów tej oceny istotne są wszelkie informacje dostarczone przez przedsiębiorcę, które mają na celu udzielenie wyjaśnień konsumentowi co do funkcjonowania mechanizmu wymiany i związanego z nim ryzyka. Szczególne znaczenie przedstawiają wyjaśnienia dotyczące ryzyka dla kredytobiorcy związanego z silną deprecjacją środka płatniczego państwa członkowskiego, w którym kredytobiorca ma miejsce zamieszkania lub siedzibę, oraz wzrost zagranicznej stopy procentowej.

Jak to już wyżej wskazano, dla spełnienia wymogu przejrzystości, informacje przekazane przez przedsiębiorcę powinny umożliwić przeciętnemu konsumentowi właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i rozsądnemu, nie tylko zrozumienie, że w zależności od zmian kursu wymiany zmiana parytetu pomiędzy walutą rozliczeniową a walutą płatniczą może pociągać za sobą niekorzystne konsekwencje dla jego zobowiązań finansowych, lecz również zrozumieć, rzeczywiste ryzyko, na które narażony jest on w trakcie całego okresu obowiązywania umowy w razie silnej deprecjacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie, względem waluty rozliczeniowej kredytu. Wbrew dosyć ogólnikowemu stanowisku Sądu Okręgowego, który przyjął, iż powodowie zostali pouczeni o ryzyku kursowym, zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie można uznać, że pouczenie zawarte w przedłożonych do akt dokumentach było wynikiem prawidłowego wypełnienia obowiązków informacyjnych przez bank i uświadamiało powodom rzeczywistą skalę ryzyka jaką na siebie przyjmują zawierając umowę kredytu w złotych polskich waloryzowanego kursem franka szwajcarskiego.

Powyższe okoliczności wskazują na abuzywność klauzuli ryzyka walutowego, jak również przyjętego w niej mechanizmu waloryzacji odnoszącego się do tabel kursowych banku. Naruszenie dobrych obyczajów należy wiązać z mechanizmem pozwalającym bankowi na jednostronne kształtowanie kursu waluty we własnych tabelach, a w konsekwencji wysokości stanowiącego jego zysk spreadu walutowego oraz z przerzuceniem na konsumenta nieograniczonego ryzyka zmiany kursu waluty waloryzacji kredytu. Tak samo należy ocenić wyrażenie salda kredytu w walucie waloryzacji w sytuacji niedoinformowania konsumenta o skutkach ryzyka kursowego i jego wpływu na wysokość raty i wartość zobowiązania.

Wskazuje to zarazem na oczywistą bezzasadność zarzutów pozwanego, jakoby powodowie, wbrew obowiązkowi wyrażonemu w art. 6 k.c., nie udowodnili swojego roszczenia, gdyż abuzywność klauzul nie sprowadza się li tylko do porównania wyliczeń opartych na kursach walut. Niezależnie od powyższego także zarzuty pozwanego dotyczące naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. odwołujące się do ustaleń faktycznych w zakresie sposobu kształtowania kursu przez stronę pozwaną są chybione, skoro abuzywność klauzul musi być oceniana na datę zawarcia umowy, nie zaś przez pryzmat sposobu jej wykonania. Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów z 20 czerwca 2018 r. (sygn. akt III CZP 29/17), oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone, dokonuje się według stanu z chwili

zawarcia umowy, a ocena ta nie może uwzględniać okoliczności powstałych po zawarciu umowy - w tym także sposobu stosowania postanowienia umowy w praktyce.

Abuzywność wskazanych wyżej klauzul umownych skutkować musiała stwierdzeniem nieważności umowy kredytu zawartej przez strony w dniu 22 września 2006r., bez możliwości uzupełnienia powstałej luki. Nie mogło być także mowy o wprowadzeniu do umowy kursu średniego NBP w miejsce tabel kursowych banku, co miało być zdaniem Sądu Okręgowego wynikiem wykładni umowy na podstawie art. 65 k.c. Wykładnia umowy wymaga istnienia określonego konsensusu między stronami, tak by pomimo wątpliwości co do jej treści, możliwe było jej wykonanie z uwzględnieniem celu umowy i zgodnych oświadczeń stron. Oprócz stosowania ogólnych reguł językowych, trzeba mieć na uwadze kontekst składanych oświadczeń. Zgodnie z art. 65 § 2 k.c. w umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Możliwa jest zatem sytuacja, że właściwy sens umowy, ustalony zostanie przy zastosowaniu przewidzianych w nim dyrektyw, odbiegając od jej znaczenia wynikającego z dosłownego brzmienia umowy (wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 2 grudnia 2011 r., sygn. akt III CSK 55/11). Wykładnia umowy nie może jednak niwelować skutków abuzywności wynikających z art. 385¹ § 1 k.c., ani tym bardziej wbrew woli konsumenta zmierzać do zastąpienia niewiążących postanowień umowy przepisami prawa o charakterze dyspozytywnym. Zabieg polegający na zastosowaniu do umowy średniego kursu NBP nie stanowi wykładni niejasnych postanowień umowy lecz w istocie jej uzupełnienie i to w odniesieniu do przedmiotowo istotnych elementów kształtujących treść stosunku prawnego.

Trzeba zaznaczyć, że w świetle ugruntowanego w orzecznictwie stanowiska, klauzule waloryzacyjne dotyczą głównych świadczeń stron. Odnośnie do kategorii warunków umowy wchodzących w zakres pojęcia „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wskazywał wielokrotnie, że za te warunki należy uważać takie, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę. Natomiast warunki, które wykazują charakter posiłkowy względem warunków definiujących samą istotę stosunku umownego, nie mogą być objęte tym pojęciem (por. wyrok z dnia 3 października 2019 r., (...), C-621/17, EU:C:2019:820, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo). Trybunał wyjaśnił również, że postanowienia umowy odnoszące się do ryzyka kursowego definiują główny przedmiot tej umowy (wyroki: z dnia 20 września 2018 r., (...) Bank (...), C-51/17, EU:C:2018:750, pkt 68 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 14 marca 2019 r., (...), C-118/17, EU:C:2019:207, pkt 48).

Należy dodać, że możliwe było badanie klauzul walutowych pod kątem abuzywności na podstawie art. 385¹ k.c., gdyż nie zostały one sformułowane w sposób jednoznaczny. Konsument pozbawiony był bowiem łatwej oceny co do rozmiarów swojego świadczenia oraz rozmiarów odpowiadającego mu świadczenia drugiej strony. Brak jednoznaczności wynikał z odwołania do tabeli kursów pozwanego banku, a w konsekwencji wysokość świadczeń stron uzależniona została od kursu waluty ustalanego przez pozwany bank, przy czym kurs ten z założenia jest zmienny i możliwy do określenia dopiero w momencie spełniania świadczenia. W okolicznościach niniejszej sprawy postanowienia określające główne świadczenia stron mogły więc być oceniane pod kątem ich nieuczciwego charakteru, ponieważ nie zostały wyrażone w sposób przejrzysty.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. § 2 Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

Sąd Najwyższy wyjaśnił, że brak związania konsumenta niedozwolonym postanowieniem umownym, o którym mowa w art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. 1 k.c., oznacza, że nie wywołuje ono skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa, co sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, nr 7-8, poz. 87 i uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2014 r., III CSK 204/13,

"Monitor Prawa Bankowego" 2015, nr 1, s. 22, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, OSNC 2018, nr 7-8, poz. 79, z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, nie publ., z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, nie publ., z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, nie publ., z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115), chyba że konsument następczo udzieli "świadomej, wyraźnej i wolnej zgody" na to postanowienie i w ten sposób jednostronnie przywróci mu skuteczność (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16 i z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, przywołane tam orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz wyrok tego Trybunału z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, (...) i (...) przeciwko (...) Bank (...), pkt 54, 66-67; por. też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2018 r., III CZP 114/17, OSNC 2019, nr 3, poz. 26).

W odniesieniu do skutków abuzywności klauzul walutowych dla możliwości utrzymania umowy, w wyroku z dnia 3 października 2019 r. (C-260/18) Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjął, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, iż ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy. TSUE wskazał jednocześnie, że klauzule indeksacyjne odnoszą się do ryzyka kursowego i w związku z tym określają główny przedmiot umowy kredytu, więc ich unieważnienie doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic walutowych, ale również pośrednio do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją kredytu do waluty. W związku z czym obiektywna możliwość utrzymania obowiązywania umowy kredytu wydaje się niepełna.

Usunięcie kwestionowanych przez powodów klauzul spowodowałoby niewątpliwie zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, w związku z czym utrzymanie umowy „nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia”, co dotyczy także klauzul przeliczeniowych przewidujących spread walutowy (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 marca 2019 r., w sprawie C-118/17, (...)przeciwko (...) Bank (...), pkt 52 i z dnia 5 czerwca 2019 r., w sprawie C-38/17, (...) przeciwko (...), pkt 43). Zdaniem Trybunału, jest tak zwłaszcza wówczas, gdy unieważnienie tych klauzul doprowadziłoby nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty (por. wyrok z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, (...) i (...) przeciwko (...) Bank (...), pkt 44). W wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, (...)i (...) przeciwko (...) Bank (...) Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie temu, aby sąd krajowy, po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, przyjął, zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, iż ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy (pkt 45).

Skoro w efekcie zastosowania sankcji wynikającej z art. 385¹ k.c. umowa pozbawiona została postanowień określających główne świadczenia stron i charakteryzujących ją pod względem powiązania świadczeń z kursem waluty obcej, trzeba podzielić stanowisko powodów co do braku możliwości utrzymania umowy w mocy. Brak postanowień dotyczących głównego przedmiotu umowy powoduje, że musi być ona uznana za nieważną. Nie ma możliwości jej wykonania, gdyż nie istnieje mechanizm pozwalający na określenie kwoty jaka ma być wypłacona kredytobiorcy, a w dalszej kolejności, nie ma możliwości określenia wysokości każdej ze spłacanych przez kredytobiorcę rat. Wyeliminowanie klauzul waloryzacyjnych powoduje zanik ryzyka kursowego, które było konstytutywnym elementem charakteryzującym tę umowę, co byłoby równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należałoby ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134). Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością) (por. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019r. V CSK 382/18, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021r. III CZP 6/21).

Wyeliminowanie klauzul waloryzacyjnych musiało zatem skutkować uznaniem, iż umowa nie posiada istotnych elementów kształtujących jej charakter zgodnie z wolą stron, w związku z czym musi być uznana za umowę nieważną, gdyż jej utrzymanie w mocy bez klauzul indeksacyjnych nie było obiektywnie możliwe.

W uchwale 7 sędziów z dnia 7 maja 2021r. III CZP 6/21, mającej moc zasady prawnej, Sąd Najwyższy stwierdził, że niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może jednak udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną. We wspomnianej uchwale Sąd Najwyższy przesądził też, że jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.). Kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna. Sąd Najwyższy, nawiązując do wyroku z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18 oraz uchwały z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, wyjaśnił, że ze względu na przyznaną kredytobiorcy-konsumentowi możliwość podjęcia wiążącej decyzji co do sanowania niedozwolonej klauzuli i co do zaakceptowania konsekwencji całkowitej nieważności umowy (i sprzeciwienia się zarazem udzieleniu mu ochrony przed tymi konsekwencjami przez wprowadzenie regulacji zastępczej), należy uznać, iż co do zasady termin przedawnienia tych roszczeń może rozpocząć bieg dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę-konsumenta wiążącej decyzji w tym względzie. Dopiero wtedy bowiem można uznać, że brak podstaw| prawnej świadczenia stał się definitywny (podobnie jak w przypadku *condictio causa finita*), a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia (por. art. 120 § 1 zd. 1 k.c.). Oznacza to w szczególności, że kredytobiorca-konsument nie może zakładać, iż roszczenie banku uległo przedawnieniu w terminie liczonym tak jakby wezwanie do zwrotu udostępnionego kredytu było możliwe już w dniu jego udostępnienia. Sąd Najwyższy przypomniał, że do chwili w której należycie poinformowany konsument wyrazi zgodę na związanie niedozwolonym postanowieniem umownym albo zgody tej odmówi, umowa kredytu, która bez tego postanowienia nie może wiązać, znajduje się w stanie bezskuteczności zawieszonyj i nie wywołuje skutków prawnych, choć skutki te może nadal wywołać pod warunkiem wyrażenia zgody na postanowienie albo - jeżeli są spełnione przesłanki - w razie jego zastąpienia regulacją zastępczą. Jak długo trwa stan zawieszenia, kredytodawca nie może domagać się spełnienia uzgodnionych w tej umowie świadczeń. Przed postawieniem roszczeń restytucyjnych w stan wymagalności zgodnie z art. 455 k.c. rozpoczęcie biegu ich przedawnienia nie powinno mieć miejsca (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1976 r., III CRN 289/76, niepubl., z dnia 16 lipca 2003 r., V CK 24/02, OSNC 2004, Nr 10, poz. 157, z dnia 28 kwietnia 2004 r., V CK 461/03, IC 2004, nr 11, s. 43, z dnia 18 stycznia 2017 r., V CSK 198/16, niepubl. oraz uchwały Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1991 r., III CZP 2/91, OSNCP 1991, Nr 7, poz. 93, z dnia 26 listopada 2009 r., III CZP 102/09, OSNC 2010, Nr 5, poz. 75, z dnia 2 czerwca 2010 r., III CZP 37/10, OSNC 2011, Nr 1, poz. 2 i z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20). Sytuacja ulega zmianie dopiero w razie potwierdzenia klauzuli abuzywnej przez konsumenta, kiedy to klauzula oraz umowa stają się skuteczne z mocą wsteczną, albo odmowy jej potwierdzenia, kiedy to dochodzi do całkowitej i trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy. Ze względu na przyznaną kredytobiorcy-konsumentowi możliwość podjęcia wiążącej decyzji co do sanowania niedozwolonej klauzuli i co do zaakceptowania konsekwencji całkowitej nieważności umowy (i sprzeciwienia się zarazem udzieleniu mu ochrony przed tymi konsekwencjami przez wprowadzenie regulacji zastępczej), należy uznać, iż co do zasady termin przedawnienia tych roszczeń może rozpocząć bieg dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę-konsumenta wiążącej decyzji w tym względzie. Dopiero wtedy bowiem można uznać, że brak podstaw| prawnej świadczenia stał się definitywny (podobnie jak w przypadku *condictio causa finita*), a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnego świadczenia (por. art. 120 § 1 zd. 1 k.c.). Trwała bezskuteczność (nieważność) jest równoznaczna ze stanem, w którym „czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia” w rozumieniu art. 410 § 2 in fine k.c. (*condictio sine causa*) oraz „nieważnością czynności prawnej” w rozumieniu art. 411 pkt 1 k.c. a decyzja co do związania postanowieniem i umową leży co do zasady w rękach konsumenta. Wystąpienie przez konsumenta z żądaniem restytucyjnym opartym na twierdzeniu o całkowitej i trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy kredytu nie może być uznane za równoznaczne z zakończeniem stanu bezskuteczności zawieszonyj tej umowy, jeżeli nie towarzyszy mu wyraźne oświadczenie konsumenta, potwierdzające otrzymanie wyczerpującej informacji. Sąd Najwyższy uznał w konsekwencji, że bieg terminu przedawnienia roszczeń

restytucyjny konsumenta nie może się rozpocząć zanim dowiedział się on lub, rozsądnie rzecz ujmując, powinien dowiedzieć się o niedozwolonym charakterze postanowienia. Dopiero wówczas mógł wezwać przedsiębiorcę do zwrotu świadczenia (por. art. 455 k.c.), tj. podjąć czynność, o której mowa w art. 120 § 1 k.c.

Co do zasady zatem - w braku sanującego działania konsumenta - jeżeli umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna (nieważna), świadczenia spełnione na jej podstawie powinny być postrzegane jako świadczenia nienależne w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, niepubl. i z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, niepubl., uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, niepubl., wyrok z dnia 4 kwietnia 2019 r.).

Uznanie, że umowa o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF z dnia 22 września 2006 roku. zawiera klauzule abuzywne, powodowało konieczność ich wyeliminowania, zaś w świetle jednoznacznego stanowiska powodów, którzy nie godzili się na utrzymanie umowy w mocy, musiała być ona uznana za trwale bezskuteczną (nieważną). Powodowie są przy tym świadomi skutków nieważności i obowiązku zwrotu świadczeń przez każdą ze stron, co wynikało z ich stanowiska zajętego po pouczeniu go przez Sąd Apelacyjny o skutkach abuzywności klauzul i konieczności złożenia jednoznacznego oświadczenia co wyboru najkorzystniejszego rozwiązania. Powodowie oświadczyli, że nie godzą się na utrzymanie umowy, domagają się ustalenia jej nieważności i są świadomi poniesienia finansowych skutków tej decyzji. Umowę zawartą przez strony należy więc uznać za trwale bezskuteczną (nieważną).

W tym stanie rzeczy żądanie powodów dotyczące ustalenia nieważności umowy nr (...) o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych (...) waloryzowany kursem CHF zawartej w dniu 22 września 2006 roku., zasługiwało na uwzględnienie w oparciu o art. 189 k.p.c. Sąd Apelacyjny dostrzega po stronie powodów istnienie interesu prawnego warunkującego możliwość uwzględnienia żądania pozwu.

Chociaż ustawa nie zawiera legalnej definicji interesu prawnego, przyjmuje się powszechnie, że interes prawny w rozumieniu powołanego przepisu występuje wówczas, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa, co wymaga wprowadzenia jasności co do konkretnego prawa lub stosunku prawnego – w celu ochrony przed groźącym naruszeniem sfery uprawnień powoda (wyrok Sądu Najwyższego z 24 marca 1987 r., sygn. akt III CRN 57/87, OSNPG 1987, Nr 7, poz. 27). Co do zasady, w przypadku, gdy dojdzie już do naruszenia prawa, w związku z którym stronie służy dalej idące roszczenie np. o świadczenie wyłączone jest możliwość skutecznego wystąpienia z powództwem o ustalenie, skoro sfera podlegająca ochronie jest w takiej sytuacji szersza, a rozstrzygnięcie o różnicy zdań w stanowiskach stron nabiera charakteru przesłankowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2002 r. sygn. akt: II CKN 919/99 (LEX nr 54376).

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, należało uznać, że powodowie mają interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie. Jak dotąd nie doszło do spłaty przez nich kwoty kapitału wypłaconego przez pozwanego, który domaga się od powodów świadczeń według zasad określonych w umowie kredytu wraz z odsetkami. Wierzytelność banku pozostaje także zabezpieczona hipoteką ustanowioną na nieruchomości powodów. Należało więc zgodzić się z powodami, że w dalszym ciągu istnieje niepewność co do ich sytuacji prawnej, wymagająca wydania wyroku rozstrzygającego o nieistnieniu stosunku prawnego wynikającego z umowy zawartej przez strony w dniu 22 września 2006 roku. Stanu niepewności co do trwania stosunku prawnego nie mogło przy tym zniwelować rozstrzygnięcie o żądaniu zapłaty z tytułu uiszczonych już rat kredytu.

Wobec trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy kredytu roszczenie o zapłatę znajdowało podstawę prawną na gruncie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Zgodnie z art. 405 k.c. kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Stosownie do art. 410 § 1 i 2 k.c. przepisy artykułów poprzedzających stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała

się ważna po spełnieniu świadczenia. Z uwagi na trwałą bezskuteczność (nieważność) umowy zachodzą więc przesłanki do żądania przez powodów spełnionych na rzecz pozwanego świadczeń.

W oparciu o zaświadczenia banku i opinię biegłego Sąd Apelacyjny ustalił, że w okresie od 1 grudnia 2006r. do 2 maja 2017r suma wpłat dokonanych przez powodów wyniosła 391 497,73 zł. Ponieważ świadczenie to miało charakter nienależny, jako spełnione na podstawie nieważnej umowy kredytu, powodowie mogą obecnie domagać się jego zwrotu, jednakże brak było przesłanek do zasądzenia powyższej kwoty solidarnie na rzecz powodów. Owa solidarność nie wynikała z przepisu ustawy ani czynności prawnej, zaś powodowie nie pozostawali w związku małżeńskim, co mogłoby co najwyżej uzasadniać zasądzenie dochodzonych kwot łącznie na ich rzecz. W związku z powyższym świadczenie pieniężne jako mające charakter podzielny, winno być zasądzone na rzecz powodów w częściach równych po 195 748,86 zł ($391\ 497,73\ \text{zł} : 2 = 195\ 748,86\ \text{zł}$). Wobec uwzględnienia przez Sąd Okręgowy żądania powodów w wysokości po 10 360,96 zł, na obecnym etapie apelacja powodów skutkować musiała zasądzeniem na ich rzecz dalszych kwot po 185 387,90 zł ($195\ 748,86\ \text{zł} - 10\ 360,96\ \text{zł}$).

Sąd Apelacyjny nie orzekł o zwrocie innych kwot, bowiem apelacja nie zawierała zarzutów naruszenia prawa procesowego i nie podważała w tym zakresie ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego. Ponadto sposób sformułowania żądań przez powodów nie pozwalał na stwierdzenie, że powyższe kwoty zostały objęte żądaniem pozwu w sytuacji uwzględnienia pierwotnie zgłoszonego żądania ustalenia nieważności umowy i zasądzenia kwot wynikających z zaświadczeń banku. Na etapie postępowania apelacyjnego nie było też możliwości zmiany powództwa ani precyzowania w tym kierunku stanowiska strony powodowej.

Ze względu na przyznaną kredytobiorcy- konsumentowi możliwość podjęcia wiążącej decyzji co do sanowania niedozwolonej klauzuli i co do zaakceptowania nieważności umowy, co do zasady termin przedawnienia tych roszczeń może rozpocząć bieg dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę-konsumenta wiążącej decyzji w tym względzie. Rzutuje to także na wymagalność świadczeń. Dopiero wtedy można uznać, że brak podstawy prawnej świadczenia stał się definitywny, a strony mogły zażądać skutecznie zwrotu nienależnie spełnionych świadczeń (por. art. 120 § 1 zd. 1 k.c.). Ponieważ o konsekwencjach finansowych upadku umowy powodowie zostali w sposób prawidłowy pouczeni przed rozprawą apelacyjną z dnia 17 listopada 2021r. i w konsekwencji w tej dacie wobec pełnomocnika pozwanego oświadczyli w sposób jednoznaczny swoją wolę co do stwierdzenia nieważności umowy kredytu i żądania zwrotu kwot uiszczonych na rzecz pozwanego bez podstawy prawnej, oznacza to postawienie wierzycelności powodów w stan wymagalności, skutkujący po stronie pozwanego obowiązkiem spełnienia tak określonego świadczenia.

Brak możliwości zasądzenia odsetek od uwzględnionych na rzecz powodów kwot wynikał jednak ze zgłoszenia przez pozwanego zarzutu zatrzymania kwoty 391 497,73 zł do czasu zaoferowania zwrotu kwoty 555 000 zł wypłaconej powodom jako świadczenie nienależne. Z uwagi na podzielność obu świadczeń powyższe kwoty zostały uwzględnione w częściach równych w stosunku do każdego z powodów.

Sąd Apelacyjny w obecnym składzie podziela pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2017 r. (II CSK 281/16 LEX nr 2294390), że istotną cechą tej umowy jest jej charakter wzajemny w rozumieniu art. 487 § 2 k.c. Ekwiwalentem świadczenia banku, polegającego na oddaniu do dyspozycji na czas oznaczony określonej kwoty pieniężnej, jest zapłata odsetek i prowizji, niezależna od obowiązku zwrotu wykorzystanego kredytu. Ten rodzaj i zakres ekwiwalentu przesądza również o odpłatnym charakterze umowy kredytu. Zobowiązanie kredytodawcy do udostępnienia środków pieniężnych jest odpowiednikiem zobowiązania kredytobiorcy do zapłacenia oprocentowania i prowizji. Za dopuszczalnością stosowania prawa zatrzymania (art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c.) w relacjach między stronami umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej po stwierdzeniu jej nieważności czy trwałej bezskuteczności opowiedział się również Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z 16 lutego 2021 r. (III CZP 11/20, OSNC 2021/6/40), wskazując, że stanowi ono instrument, który może zapobiec zagrożeniom związanym z niewypłacalnością jednego z obustronnie wzbogaconych. Wyjaśnił, że wbrew pozorom możliwości skorzystania z tego prawa (co wymaga złożenia oświadczenia woli) nie przekreśla stwierdzenie, że w zakresie, w jakim spłaty kredytu stanowią jedynie zwrot kapitału (bez odsetek), nie mogą być traktowane jako świadczenie wzajemne względem oddania przez bank tego kapitału do dyspozycji kredytobiorcy (jest nim zobowiązanie kredytobiorcy do zapłacenia oprocentowania i

pro wizji - por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2014 r., IV CSK 440/13, niepubl., z dnia 7 marca 2017 r., II CSK 281/16, Głosa 2018, nr 2, s. 74). Z punktu widzenia art. 497 w związku z art. 496 k.c. obowiązek zwrotu wykorzystanego kapitału jest - w relacji do obowiązku oddania środków pieniężnych do dyspozycji kredytobiorcy - czymś więcej niż zobowiązaniem do świadczenia wzajemnego (ma charakter bardziej podstawowy niż obowiązek zapłaty oprocentowania czy wynagrodzenia), a nie czymś mniej, co uzasadnia zastosowanie tego przepisu także w tym przypadku (w celu zabezpieczenia roszczenia restytucyjnego banku) z odwołaniem do rozumowania a minori ad maius.

Z tych względów wobec stwierdzenia nieważności umowy, znajdują do niej zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego o skutkach wykonania i niewykonania zobowiązań z umów wzajemnych (art. 487 k.c. i nast.). Według art. 496 k.c., jeżeli skutek odstąpienia od umowy strony mają dokonać zwrotu świadczeń wzajemnych, każdej z nich przysługuje prawo zatrzymania, dopóki druga strona nie zaoferuje zwrotu otrzymanego świadczenia albo nie zabezpieczy roszczenia o zwrot. Przepis ten stosuje się odpowiednio do nieważności umowy (art. 497 k.c.), a z takim skutkiem umowy kredytu zawartej przez strony mamy do czynienia w rozpoznawanej sprawie. W piśmiennictwie wskazuje się, że korzystać z prawa zatrzymania wynikającego z art. 496 k.c. można nie wcześniej, niż w sytuacji, w której druga strona wezwie do zwrotu spełnionego świadczenia.

Realizacja prawa zatrzymania polega na złożeniu wierzycielowi stosownego oświadczenia woli o skorzystaniu z tego prawa, które to oświadczenie ma charakter prawokształtujący. Warunkiem skuteczności zarzutu opartego na prawie zatrzymania jest też konkretyzacja roszczenia będącego jego podstawą i określenie jego zakresu, a w przypadku zobowiązań pieniężnych także jego sumy przez wyrażenie jej w pieniądzu lub wskazanie przesłanek do ustalenia jej wysokości (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 24 listopada 1999 r., I CKN 225/98, Legalis). W zgłoszonym zarzucie zatrzymania pozwany skonkretyzował przysługującą mu wobec powodów wierzytelność o zwrot równowartości wypłaconego kapitału kredytu, określając ją na kwotę

Jednocześnie należy stwierdzić, iż roszczenie pozwanego nie jest przedawnione. W uchwale z 7 maja 2016 r. (III CZP 6/21, Legalis) Sąd Najwyższy powiązał wymagalność roszczenia banku o zwrot kapitału udostępnionego kredytobiorcom od trwałej bezskuteczności umowy, co wymaga należytego poinformowania konsumenta o skutkach bezskuteczności (nieważności) umowy. Dopiero w razie potwierdzenia klauzuli abuzywnej przez konsumenta, kiedy to klauzula oraz umowa stają się skuteczne z mocą wsteczną, albo odmowy jej potwierdzenia (upływu rozsądnego czasu do potwierdzenia), kiedy to dochodzi do utrzymania umowy z regulacją zastępczą (jeżeli są spełnione stosowne przesłanki) albo do całkowitej i trwałej bezskuteczności (nieważności) umowy, powstaje stan, w którym „czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia” w rozumieniu art. 410 § 2 in fine k.c. Z tym momentem należy wiązać wymagalność świadczeń stron o zwrot korzyści uzyskanych bez podstawy prawnej (art. 410 §2 k.c.).

Skuteczne skorzystanie przez stronę pozwaną z prawa zatrzymania wzajemnego świadczenia pieniężnego wyłącza opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z 31 stycznia 2002 r., IV CKN 651/00, OSNC 2002, nr 12, poz. 155).

W związku z powyższym zaskarżony wyrok wymagał zmiany na podstawie art. 386 §1 k.p.c. poprzez uwzględnienie zarzutu zatrzymania i zastrzeżenie pozwanemu prawa powstrzymania się ze spełnieniem na rzecz powodów świadczenia w wysokości po 195 748,85 zł do czasu zaoferowania przez powodów zwrotu kwot po 277 500 zł. Powództwo podlegało także oddaleniu co do żądania odsetek ustawowych za opóźnienie od zasądzonych na rzecz powodów kwot, wobec daty złożenia przez nich oświadczenia co do losów umowy skutkujących trwałą bezskutecznością (nieważnością) umowy oraz doręczenia powodom oświadczenia pozwanego o skorzystaniu z prawa zatrzymania, co zaktualizowało się w dacie rozprawy apelacyjnej.

W świetle powyższego apelacje powodów i apelacja pozwanego podlegały częściowemu uwzględnieniu na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zaś w pozostałym zakresie zostały oddalone na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach procesu za obie instancje należało orzec w oparciu o zasadę odpowiedzialności za wynik procesu wyrażoną w art. 98 k.p.c., obciążając kosztami w całości pozwanego, skoro jego stanowisko uwzględniono jedynie częściowo co do odsetek.

Katarzyna Jakubowska-Pogorzelska